

KRZYSZTOFORY

Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa

32

Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

Kraków 2014

Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa / Krzysztofory. Scientific Bulletin of the Historical Museum of the City of Kraków

Kolegium Wydawnicze Muzeum Historycznego Miasta Krakowa / Editorial Board of the Historical Museum of the City of Kraków:

Michał Niezabitowski (przewodniczący / President), Marcin Baran, Anna Biedrzycka, Elżbieta Firlet, Ewa Gaczoł, dr Grażyna Lichończak-Nurek, Waław Passowicz, Jacek Salwiński, Joanna Strzyżewska, Maria Zientara

Recenzenci / Reviewers:

MHK: Monika Bednarek, Eugeniusz Duda, Elżbieta Firlet, Ewa Gaczoł, Andrzej Malik, Małgorzata Niechaj, Michał Niezabitowski, Janusz Tadeusz Nowak, dr Grażyna Lichończak-Nurek, Waław Passowicz, Aleksandra Radwan, Jacek Salwiński, Joanna Strzyżewska, Maria Zientara

oraz / and

prof. dr hab. Zdzisław Noga (Uniwersytet Pedagogiczny w Krakowie), Małgorzata Międzobrodzka (Muzeum Żup Krakowskich Wieliczka), Małgorzata Oleszkiewicz (Muzeum Etnograficzne w Krakowie)

Redaktor / Editor:

Anna Biedrzycka

Współpraca redakcyjna / Co-editor:

Agata Dróżdż

Projekt graficzny / Graphic Design:

Monika Wojtaszek-Dziadusz

Tłumaczenie streszczeń na język angielski / Translation summaries into English:

Maria M. Piechaczek-Borkowska

Ilustracje / Illustrations:

Archiwum Kościoła Mariackiego w Krakowie, Archiwum Narodowe w Krakowie (ANK), Biblioteka Naukowa PAN i PAU w Krakowie (BN PAN i PAU), Komenda Miejska Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie (KM PSP), Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków (MWKZ), Muzeum Historyczne Miasta Krakowa (MHK), Wikimedia Commons (zgodnie z regulaminem korzystania ze zbiorów), Wojewódzki Ośrodek Dokumentacji Geodezyjnej i Kartograficznej w Krakowie, Wydawnictwo Żywnowski w Wieliczce;

archiwa Marka Ćwikły, Marii Czernoch, Andrzeja Gaczoła, Dominika Lulewicz, Tovy Aran

oraz / and:

Jakub Chojnacki, Maciej Czapkiewicz, Sławomir Dryja, Marcin Gulis, Piotr Guzik, Hadrian Jakóbczak, Małgorzata Multarzyńska-Janikowska, Andrzej Janikowski, Paweł Kajfasz, Tomasz Kalarus, Józef Korzeniowski, Rafał Korzeniowski, Zbigniew Kos, Paweł Kubisztal, Magdalena Kwiecińska, Elżbieta Lang, Dominik Lulewicz, Danuta Mazur, Janusz Tadeusz Nowak, Irena Palca, Waław Pyzik, Krzysztof Słowikowski, Paweł Terczyński, Emil Zaitz, Grażyna Zaitz, Michał Zaitz

Skład, przygotowanie do druku / Typesetting:

Firma Poligraficzno-Komputerowa Polycomp Jacek Łucki

ISSN 0137-3129

© Muzeum Historyczne Miasta Krakowa, Kraków, 2014

Wydawca / Publisher: Muzeum Historyczne Miasta Krakowa

Rynek Główny 35

31-011 Kraków

www.mhk.pl

Centrum Obsługi Zwiedzających MHK / Visitor Centre MHK

Rynek Główny 1

31-011 Kraków

tel. / phone 0048 12 426 50 60

info@mhk.pl

Nakład: 500 egz. / An edition of 500 copies

Druk / Print: Drukarnia Leyko sp. z o.o.

Aleksandra Jaklińska-Duda (1951–2014)

22 kwietnia 2014 roku zmarła nasza długoletnia koleżanka Aleksandra Jaklińska-Duda. Przez kilka ostatnich lat dzielnie walczyła z chorobą, która uniemożliwiła jej pracę, jednak niemal do końca wierzyła, że uda jej się wrócić do Muzeum, z którym związała całe swoje zawodowe życie.

Aleksandra Jaklińska urodziła się 10 października 1951 roku w Krakowie. Dzieciństwo spędziła w Podgórzu i zawsze z wielkim sentymentem wspominała tę dzielnicę, zabawy na podgórskich podwórkach, podgórski park i Kopiec Krakusa oraz szkołę podstawową, ponad którą piętrzyła się stroma skalna ściana. To właśnie tutaj podczas zabaw w odważnych „czerwonoskórych” zakiełkowała jej miłość do Indian, pogłębiona lekturą powieści Karola Maya i Wiesława Wernica. Ta miłość wpłynęła także na wybór kierunku studiów – etnografię. W 1969 roku po ukończeniu Liceum Ogólnokształcącego nr VIII rozpoczęła studia na Uniwersytecie Jagiellońskim. Szybko jednak zrozumiała, że z Krakowa bardzo daleko do ojczystych ziem potomków Winnetou i znalazła nowe zainteresowania. W trakcie letnich wyjazdów na praktyki na Spisz, Orawę i Podhale, gdzie studenci przeprowadzali wywiady z miejscową ludnością, Ola zapoznała się z kulturą Romów osiadłych na tych terenach. Z wypraw przywiozła niewygasłą sympatię do regionu i zamieszkałych tu gościnnych i dowcipnych ludzi. Z humorem opowiadała później anegdoty o życzliwości badanych, którzy pragnąc dopomóc, czasami nawet wymyślali specjalnie dla studentów historyjki, żeby ci mieli co opisać. Przywiezione z praktyk zainteresowania stały się podstawą jej dyplomu. W czerwcu 1974 roku uzyskała tytuł magistra etnografii, broniąc z wynikiem bardzo dobrym pracę na temat opinii i postaw górali spiskich wobec miejscowych społeczności cygańskich. Cztery lata później w „Etnografii Polskiej” (1978, t. 22, z. 2, s. 161–169) opublikowała artykuł *Cyganie osiadli w opinii górali spiskich*, który powstał na podstawie tejże pracy.

1 października 1974 roku Aleksandra podjęła pracę w Muzeum Historycznym Miasta Krakowa na stanowisku asystenta w Bibliotece Naukowej i Archiwum. Zajmowała się opracowywaniem i udostępnianiem zbiorów, zakupami nowych wydawnictw oraz przeprowadzaniem kwerend. Rok później w związku ze zmianami organizacyjno-osobowymi została przeniesiona do Działu Folkloru Miejskiego i Tra-

dycji Krakowa MHK, którego kierownikiem był zasłużony badacz dziejów naszego miasta Tadeusz Wroński. Do rocznych zadań Działu należała organizacja *Konkursu szopek krakowskich*, udział w obradach jury oraz zorganizowanie pokonkursowej wystawy w salach Muzeum. Pracownicy przygotowali także wystawy szopek krakowskich w innych muzeach, m.in. w Bytomiu, Chorzowie, Raciborzu, Legnicy, w Ośrodku Informacji i Kultury Polskiej w Lipsku. Brali też udział w przeprowadzaniu wywiadów z twórcami ludowymi, w tym i z szopkarzami. Do corocznych imprez należała również organizacja pochodu Lajkonika, współpraca przy organizacji uroczystości intronizacji króla kurkowego oraz udział w jury konkursu na najlepsze stoisko i zestaw zabawek na Emausie. W 1977 roku Dział przygotował wystawę emausowych zabawek, do której powstała publikacja Oli – *Krakowskie tradycje Emausu*. Ta wystawa nie była jedyną ekspozycją, w powstaniu której Ola wzię-

ła udział. W 1976 roku wspólnie z Tadeuszem Wrońskim zorganizowała okolicznościową wystawę o ludowych tradycjach Krakowa w sali Polskiej Akademii Nauk z okazji Zjazdu Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego oraz wystawę *70 lat krakowskich klubów sportowych „Cracovii” i „Wisły”*, a w 1978 roku współdziałała przy tworzeniu wystawy *50 lat rozgłośni Polskiego Radia w Krakowie*. Jak z tego widać, Dział zajmował się nie tylko tradycjami ludowymi i folklorem, ale także tematami związanymi z pasją badawczą kierownika Wrońskiego, rozmiłowanego w dziejach Krakowa. Właśnie te pasje, a także piastowane przez niego wcześniej stanowisko w Dziale Historii Wojen i Obronności MHK wpłynęły z pewnością na dodanie do obszaru zainteresowań Działu Folkloru tradycji wolnościowo-rewolucyjnych Krakowa. Z tym tematem wiązały się dwie kolejne wystawy, w przygotowaniu których uczestniczyła Ola. Pierwsza – *Przyjaźń zrodzona w walce* – ukazywała działalność oddziałów partyzantki sowieckiej na ziemi krakowskiej, druga, przeznaczona do prezentacji w Filadelfii, nosiła tytuł *Tadeusz Kościuszko – bohater narodowy Polski i Ameryki*. W lutym 1978 roku Ola ukończyła Podyplomowe Studium Muzeologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim.

Po przerwie spowodowanej urlopem macierzyńskim i po kolejnych zmianach w Muzeum Ola, już jako starszy asystent, w listopadzie 1981 roku rozpoczęła pracę w Dziale Dokumentacji Fotograficznej MHK. Do jej nowych obowiązków należało opracowanie zbioru negatywów pochodzących z pracowni fotograficznej rozwiązanego Muzeum Techniczno-Przemysłowego w Krakowie. Zajmowała się nie tylko pracą naukową; po krótkim szkoleniu wkrótce wykonywała odbitki stykowe ze szklanych klisz Antoniego Pawlikowskiego i Stanisława Kolowcy, fotografów z Muzeum Techniczno-Przemysłowego. Przez niemal 10 lat wspólnie z innymi pracownikami Działu brała udział w przygotowaniach pokonkursowej wystawy fotograficznej *Ocalić od zapomnienia*, przez kilka lat zasiadała także w jury konkursu. Jego pomysłodawcą był członek Towarzystwa Miłośników Historii i Zabytków Krakowa, znany krakowski fotografik Leszek Dziedzic. W konkursie brali udział amatorzy, których zadaniem było odszukanie i sfotografowanie ginącej architektury Krakowa, a także ludzi wykonujących zanikające już zawody.

W sierpniu 1983 roku Ola otrzymała awans na adiunkta. W tym samym roku przygotowała samodzielnie wystawę w Centrum Młodzieży poświęconą działalności patrona tej instytucji, dr. Henryka Jordana, współpracowała także przy tworzeniu prezentacji *Kraków na starej fotografii* w jednostce wojskowej. Po kolejnym urlopie macierzyńskim wróciła do tego samego Działu, zmienił się jednak znowu, tym razem po raz ostatni, zakres jej obowiązków – zajęła się zbiorami starej fotografii. W tym czasie zainteresowała się tematyką żydowską, czego odbiciem był artykuł: *Typy żydowskie w fotografii Ignacego Kriegera* („Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 1985, z. 12) oraz *Judaica w zbiorach Muzeum Historycznego m. Krakowa. Fotografia* („Krzysztofory. Zeszyty Naukowe Muzeum Historycznego Miasta Krakowa” 1988, z. 15).

W kolejnych latach awansowała, w 1989 roku na stanowisko kustosa, a w 1992 roku na starszego kustosa.

Często współpracowała przy przygotowaniach i organizacji wystaw: w 1991 roku wystawy *80-lecie harcerstwa w Polsce*, w 1992 roku *Kraków w starej fotografii* (ekspozycja prezentowana w Bukareszcie), a w 1993 roku była kuratorem (ze strony polskiej) wystawy *Widoki Bukaresztu w 2 połowie XIX w.*, przygotowanej przez Muzeum Narodowo-Historyczne w Bukareszcie, pomagała także przy organizacji wystawy *Świat starej zabawki*. W następnych latach włączyła się w przygotowania ekspozycji *Między Hanzą a Lewantem. Kraków europejskim centrum handlu i kupiectwa* (1995), *Henryk Hermanowicz 1912–1992* (1996), *Kraków i Lwów w starej fotografii* (1997–1998). Ta ostatnia była wspólnym projektem naszego Muzeum i Muzeum Historii Lwowa i była eksponowana kolejno we Lwowie i Krakowie. Jej wykształcenie etnograficzne spowodowało, że w latach 1994–1995 zapraszana była do jury konkursu szopek organizowanego w więzieniu Montelupich.

Od 1998 roku Ola współpracowała nad projektem multimedialnego wydawnictwa *Kraków na starej fotografii 1846–1918*, wybierając do niego zdjęcia i pisząc teksty. Była to publikacja prezentująca w dużym wyborze (prawie 2000 fotografii) najciekawsze fotografie i pocztówki z muzealnej kolekcji. Każdemu zdjęciu towarzyszył profesjonalny i ciekawy komentarz. Prezentację rozpoczynała część poświęcona Muzeum Historycznemu Miasta Krakowa, w *Kalendarium* zaprezentowano krótką historię Krakowa, a całość uzupełniała część poświęcona historii fotografii. Najważniejszym rozdziałem był *Album* omawiający architekturę miasta, najważniejsze wydarzenia, uroczystości i zwyczaje. Osobne rozdziały poświęcone były kulturze i nauce, gospodarce i administracji miejskiej oraz mieszkańcom Krakowa. Ola aktywnie uczestniczyła w pracach na każdym etapie powstawania tego wydawnictwa, które zostało wyróżnione Sybillą w 2002 roku. Publikacja ta rozpoczęła też nowy etap w życiu Oli, która zainteresowała się bardzo żywo nowymi możliwościami udostępniania i popularyzacji muzealnych zbiorów. Dzięki nowej pasji w roku 2000 na stronie internetowej Biura Promocji Urzędu Miasta Krakowa *Magiczny Kraków* ukazała się prezentacja dotycząca naszego Muzeum, przy powstaniu której współpracowała Aleksandra. Rok później na tej samej stronie pojawiła się witryna *Kraków światłem malowany* prezentująca nasze zbiory fotograficzne, również przez nią współtworzona. Zdobyte doświadczenia wpłynęły na powołanie Oli w 2004 roku na stanowisko przewodniczącej zespołu do spraw nadzoru witryny internetowej Muzeum, który podjął prace nad ustaleniem nowego projektu graficznego, struktury strony i zawartości merytorycznej oraz przygotowaniem schematów poszczególnych podstron. Funkcję moderatora witryny internetowej Muzeum pełniła do 2011 roku. W tym czasie pracowała nad wprowadzeniem angielskiej wersji strony, prowadziła i rozbudowała sklep internetowy, przygotowała wiele prezentacji muzealnych wystaw i imprez, do których często sama wykonywała fotografie. Kolejnym jej pomysłem było stworzenie w 2010 roku profilu Działu Fotografii Krakowskiej MHK na portalu społecznościowym Facebook.

Przez cały ten czas Ola zajmowała się także pracą w swoim Dziale, opracowując kolejne nowe nabytki fotograficzne, przeprowadzając kwerendy, a także skanując fotografie.

W 2004 roku po raz ostatni współuczestniczyła w pracach przy wystawie. Była to ekspozycja *Moskwa na starej fotografii*, zrealizowana w ramach współpracy z Muzeum Historycznym Miasta Moskwy. W następnym roku była jednym z autorów albumowego wydawnictwa *Kraków wczoraj i dziś*.

Ola działała też aktywnie w Komisji Zakładowej NSZZ „Solidarność”. W latach 1995–2010 była członkiem Komisji Rewizyjnej, a od 2010 roku członkiem Zarządu Komisji Zakładowej, ponadto w latach 2006–2014 delegatem na

walne zebranie Delegatów Sekcji Krajowej Muzeów i Instytucji Ochrony Zabytków. W pracach Związku jej szczególną uwagę zajmowały sprawy BHP oraz porady prawne związane z prawem pracy.

Pogarszający się stan zdrowia uniemożliwił jej pracę, ale do końca interesowało ją wszystko, co działo się w naszym Muzeum. Zmarła przedwcześnie. Urna z prochami Aleksandry Jaklińskiej-Dudy została złożona na cmentarzu Batowickim w Krakowie.